

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับ
ธุรกิจเครือข่าย

Legal Problems Relating to the Enforcement of Anti-Money Laundering Law on
Business Networks

¹วรทัต เรืองฤทธิ์ ²รุ่งแสง กฤตยพงษ์ ³สุธิ เอี่ยมเจริญยิ่ง

¹หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ²กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ ³คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Abstract

The study of "legal problems relating to the enforcement of anti-money laundering laws on business networks" that arises from the network business, is characterized by bringing goods and services to the front or as a disguise, to create credibility and pretend to overestimate the properties and values of the product, as well as primarily focusing on recruiting members to join the network by some fraud. They don't focus primarily on the sales of the product. This is spreading all over the world now. Although the Money Laundering and Anti-Money Laundering Act (No. 5), 2015, defines several offenses that includes serious sanctions on money laundering offenders, it still cannot be construed as guilt for any network businesses yet. The study indicated that Money laundering laws have a rather aggressive punishment on the offenders, which set minimum penalty and high penalty rate, including both jail time and fines at the same time. However, the punishment of the offenders under the Direct Sales and Direct Marketing Act BE 2545 (2002) shows that the punishment being imposed on the perpetrator are mostly only fines. In addition, even though the money laundering law establishes many guilty offenses including the serious sanctions on money laundering offenders. However, it cannot be construed as guilt for any fundamental offenses relating to the conduct of any network business. Furthermore, in the fundamental offenses under section 3 (3) concerning the public fraudulent, although the guilt is closely related to a business offense that should be able to enforce on such business, it still cannot bring such a penalty due to the fact that the fraudulent that deceiver does not know the facts of the deception. And if you bring this to consider with a business network, most of them will find out that they are legit and willing to go into the business or be a member. When this is the case, the money laundering laws cannot be applied to the network business.

Key Words: legal problems / anti-money laundering / business networks

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย” เกิดขึ้นจากธุรกิจเครือข่ายนั้นมีลักษณะนำสินค้าและบริการมาบังหน้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและอดอ้างสรรพคุณสินค้าจนเกินจริงตลอดจนเน้นการหาสมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายเป็นหลักไม่เน้นการขายสินค้าซึ่งกำลังลุกลามไปทั่วโลกแม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 จะกำหนดความผิดมูลฐานไว้หลายความผิดรวมทั้งกำหนดมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ค่อนข้างรุนแรงแต่ก็ยังไม่อาจตีความหมายให้ความผิดมูลฐานครอบคลุมไปถึงการประกอบธุรกิจเครือข่ายได้แต่ประการใด ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายฟอกเงินมีมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ค่อนข้างรุนแรงด้วยการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำและอัตราโทษอย่างสูงรวมทั้งกำหนดโทษทั้งจำทั้งปรับไว้ในคราวเดียวกันแต่ศึกษามาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรงพ.ศ. 2545 พบว่า มาตรการลงโทษที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นเพียงโทษปรับเท่านั้นนอกจากนั้นแม้กฎหมายฟอกเงินจะกำหนดความผิดมูลฐานไว้หลายความผิดรวมทั้งกำหนดมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ค่อนข้างรุนแรงแต่ก็ยังไม่อาจตีความหมายให้ความผิดมูลฐานครอบคลุมไปถึงการประกอบธุรกิจเครือข่ายได้แต่ประการใด นอกจากนั้น ในความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (3) เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน แม้ว่าจะเป็นมูลฐานที่ใกล้เคียงความผิดเกี่ยวกับธุรกิจ และน่าจะเอาผิดกับธุรกิจดังกล่าวได้ ก็ไม่น่าจะนำโทษดังกล่าวมาลงได้ เนื่องจากการฉ้อโกงต้องเกิดจากการที่ผู้ถูกหลอกลวงไม่รู้ข้อเท็จจริงของการถูกหลอกลวงนั้น ซึ่งหากนำมาพิจารณากับการประกอบธุรกิจเครือข่าย ส่วนใหญ่พบว่าจะรู้ข้อเท็จจริงและเต็มใจเข้ามาประกอบกิจการหรือสมัครสมาชิกเมื่อกรณีเป็นเช่นนี้จึงไม่น่าจะนำมาตรการลงโทษตามกฎหมายฟอกเงินมาใช้ในการประกอบธุรกิจเครือข่ายได้

คำสำคัญ: ปัญหากฎหมาย, กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, ธุรกิจเครือข่าย

บทนำ

ในปัจจุบันการซื้อขายสินค้าทุกประเภทย่อมตกอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะซื้อขาย ซึ่งต้องอาศัยความสามารถและเจตนาของผู้ซื้อ วัตถุประสงค์ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนถึงจะเกิดขึ้น เนื่องจากสัญญา คือ ความตกลงที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายเป็นความตกลงที่ได้เกิดขึ้น

จากการแสดงเจตนาของบุคคลฝ่ายหนึ่ง ตกลงผูกพันตนเองกับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการบางอย่างในอนาคต และบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้มีการกระทำการตามสัญญาให้สำเร็จลงได้ แต่ธุรกิจเครือข่ายจะเป็นการขายสินค้าหรือบริการให้กับผู้ซื้อเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่ขายให้บุคคลทั่วไป ซึ่งผู้ซื้อเฉพาะกลุ่มนั้นจะต้องสมัครเป็นสมาชิกก่อน จึงจะสั่งซื้อสินค้ากับผู้ขายได้

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

บุคคลภายนอกต่างๆ ไป ซึ่งต้องการซื้อสินค้าจากฝ่ายผู้ขายย่อมไม่สามารถทำสัญญาซื้อขายเครือข่ายได้ เนื่องจากยังไม่เข้าสู่กระบวนการเป็นสมาชิกของบริษัทเครือข่าย ดังนั้น คำว่า “ธุรกิจเครือข่าย” จึงหมายถึง การขายสินค้าหรือบริการจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อที่เป็นสมาชิกโดยตรงของผู้ขายเท่านั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 149)

ธุรกิจเครือข่าย เป็นระบบธุรกิจการตลาดรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ผู้บริโภคสามารถได้เป็นเจ้าของธุรกิจที่สร้างรายได้จำนวนมาก โดยไม่ต้องมีความเสี่ยงและไม่ต้องลงทุนเงินเป็นจำนวนมาก เหมือนกับการทำธุรกิจต่างๆ ไป เพียงเริ่มต้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ดี และเมื่อเกิดความประทับใจในตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้ก็ทำการแนะนำบอกต่อให้คนที่รู้จักได้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ดีนั้นเหมือนกับตนเป็นการโฆษณาแบบปากต่อปาก เมื่อมีการซื้อผลิตภัณฑ์ใช้ตามคำบอกเล่าจากผู้แนะนำ ก็จะทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการโฆษณาและพ่อค้าคนกลางจากระบบการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคแบบใหม่ นอกเหนือจากการที่จะต้องเป็นผู้จ่ายเงินซื้อสินค้าเพียงอย่างเดียวในระบบธุรกิจแบบเดิม โดยการตลาดแบบเครือข่ายผู้บริโภค ที่ใช้วิธีการแนะนำบอกต่อนี้จะมีลักษณะที่พิเศษกว่าการตลาดแบบต่างๆ ไป คือ ความสามารถในการขยายตัวของจำนวนผู้บริโภคที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นได้แบบไม่จำกัดจำนวน โดยอาศัยเพียงการแนะนำผลิตภัณฑ์จากคน 1 คนแนะนำให้กับคน 2-3 คนและแต่ละคนของ 2-3 คนบอกต่อกับคน 2-3 คนต่อๆ ไป

ก็จะเกิดการขยายตัวของจำนวนผู้บริโภค ในลักษณะพหุคูณเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

ธุรกิจเครือข่าย เป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่มีชื่อเรียกว่า ขายตรง หรือชื่อเรียกในภาษาอังกฤษหลายชื่อ เช่น Direct sale, door to door sale, Home Solioitation Sale, Doorstep Selling, In-Home Retailing (William M. Pride and O.C. Ferrell,1991,P.377) ซึ่งธุรกิจประเภทนี้เป็นธุรกิจรูปแบบหนึ่งซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอียิปต์ และกรีกโบราณ การขายในสมัยกรีกโบราณนั้นจะมีลักษณะเป็นการเดินขายตามบ้าน (Door-to-Door Sale) เช่น พ่อค้าเร่ นำสินค้าและนวัตกรรมใหม่ๆ จากพวกชาวนาไปขายให้คนในเมืองและเอาสินค้าที่ผลิตจากในเมืองไปขายให้กับชาวนาอีกต่อหนึ่ง(กิตติพงศ์ พัฒนพงศ์,2539, หน้า 18) ในประเทศอังกฤษพนักงานขายจะมีหลากหลายลักษณะอาชีพเช่น local Peddler เป็นพ่อค้าเร่ในท้องถิ่น ขายสินค้าการเกษตร Shop Keeper เป็นพ่อค้าที่ขายของในหมู่บ้านโดยตั้งเป็นร้านค้าเล็กๆ Chapman เป็นพ่อค้าเร่ ที่ขายสินค้าหายากราคาแพง โดยนำไปขายถึงประตูบ้านลูกค้า (กลมชูทรัพย์ และ มงคล ไชยรัตน์,2515, หน้า 8-9) เป็นต้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเอาธุรกิจเครือข่ายมาใช้เป็นเวลานาน โดยเริ่มต้นมาจากพ่อค้ารถม้า (Horse-Wagon Peddlers) นำสินค้าไปขายโดยตรงให้แก่ผู้บริโภคหรือพ่อค้ารายอื่นที่ซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายต่อในสถานที่ที่ห่างไกลออกไป จากรูปแบบที่เป็นลักษณะของการเดินขายของตามบ้าน และเร่ขายของไปตามที่ต่างๆโดยพ่อค้าเร่นั้น ในระยะหลังได้มีการพัฒนารูปแบบขึ้นโดยอาจารย์กลุ่มหนึ่งใน

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

มหาวิทยาลัยที่ ต้องการจะ ทำงานเพิ่ม ขึ้น นอกเหนือจากชั่วโมงสอนในห้องเรียนจึงได้ออกขาย หนังสือสารานุกรมให้ลูกศิษย์โดยใช้ช่วงเวลาเย็นๆ หลังเลิกงานและในวันหยุด ต่อมาเมื่ออาจารย์ในกลุ่มซึ่งเป็นอาจารย์ทางเคมีได้นำน้ำหอมขึ้นและแจกให้กับ ลูกค้าของตนจนเป็นที่นิยมอาจารย์กลุ่มดังกล่าวจึงหัน มาขายน้ำหอมแทนการขายหนังสือสารานุกรม (Earl W. Kinter, 1987, P.256) วิธีการที่อาจารย์กลุ่ม ดังกล่าวใช้ก็เป็นลักษณะของการขายตรงเช่นกัน

การพอกเงินเป็นกระบวนการของเหล่า อาชญากรที่นำเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดมาใช้ประโยชน์โดยผ่านกระบวนการทำให้เงิน สกปรกกลายเป็นเงินสะอาดเพื่อสามารถใช้จ่ายได้ อย่างปกติ โดยทั่วไปเงินที่ได้จากการพอกเงินมักจะไม่ ปรากฏที่มาของเงิน ซึ่งแนวคิดของการพอกเงินนั้นมี รายละเอียดขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้ (1) Placement หมายความว่า ระดับชั้นเอาไปวางไว้กับที่ หมายถึง การเก็บเงินที่ได้มาจากการกระทำผิดกฎหมายไว้ อย่างปกติ ในที่ซ่อนเร้นและปลอดภัยที่สุด จะเก็บไว้เอง โดยจะเก็บไว้ที่ใดก็ได้ เงินยังเป็นเงิน เป็นระดับขั้นต้น เป็นวิธีการดั้งเดิมที่เสื่อกันว่าในสมัยโบราณจะมีวิธีเก็บ ซ่อนเงินด้วยการเอาเงินห่อผ้า ใส่ให่ฝังดินไว้ในที่เชื่อแน่ว่าจะไม่มีใครรู้เห็นและจะไม่มีใครไปขุดหาได้ ครั้นเมื่อ เป็นยุคสมัยใหม่และในปัจจุบันนอกจากจะเก็บไว้กับตัว กับบ้านแล้วก็มี การนำไปสู่การฝากธนาคารหรือสถาบัน การเงิน และจะยังใช้ชื่อที่อยู่จริงและจะใช้ชื่ออื่นชื่อ ที่ตั้งล่อยๆชื่อคนอื่น ถ้าทำได้ (2) Layering หมายความว่า ระดับแปรเปลี่ยนชั้น โดยใช้เงินที่ได้มาจากการ

กระทำความผิดไปซื้อทรัพย์สินหรือจัดทำสิ่งของที่มี ค่า มีราคาแพง มีมูลค่าสูงมากๆ เช่น ทองคำแท่ง ทองรูปพรรณ อัญมณี เครื่องประดับต่างๆ ซื้อรถยนต์ ซื้อหุ้นหรือหลักทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินที่ จะต้องจดทะเบียนการถือกรรมสิทธิ์ อาจใช้ชื่อที่อยู่ คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรืออาจทำการขายให้คนอื่นที่ไว้ใจ ได้ หรือทำเป็นโอนยกมรดกให้คนอื่น อาจเป็นบิดา มารดา ญาติพี่น้อง บางประเทศอาจอนุญาตให้ผู้ฝาก เงินกับธนาคารหรือสถาบันการเงินโดยใช้ชื่อผู้ฝากเป็น ชื่อย่อหรือเป็นรหัส ชื่อที่ดิน ชื่ออาคารบ้านเรือนไว้ใน ต่างประเทศ (3) Integration หมายความว่า ระดับชั้น การเคลือบแฝงผสมผสาน โดยการนำเงินที่ได้จากการ กระทำผิดหรือที่ได้มาโดยไม่ชอบก่อนใหญ่ไปผสมกับ เงินส่วนน้อยที่ได้จากรายได้ส่วนอื่นไปลงทุน ประกอบการที่ถูกต้องหลายๆ กิจการจดทะเบียนตั้ง เป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทประกอบกิจกรรมทาง เศรษฐกิจขึ้น หลายบริษัทเป็นนายหน้ารับจ้างอง รับ ฝากที่ดินอสังหาริมทรัพย์ ปล่อยเงินกู้ธนาคารระบบ รับเหมาก่อสร้าง ซื้อขายหุ้นหรือลงทุนข้ามชาติโดย โอนเข้าหรือโอนออกนอกประเทศ (วาทีน คำทรงศรี, 2539, หน้า 10)

ในทางกฎหมาย ธุรกิจเครือข่ายเป็นหนึ่งใน ธุรกิจที่มีกฎหมายเฉพาะให้ความคุ้มครองการทำ ธุรกิจดังกล่าวไว้ คือ พระราชบัญญัติขายตรงและ ตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตาม ด้วยธุรกิจดังกล่าวแฝงอยู่ในหลายๆ ธุรกิจ เช่น ธุรกิจ ขายอาหารเสริมในกลุ่มโปรตีน วิตามินเกี่ยวกับยาลด ความอ้วน เครื่องสำอาง ครีมทาหน้า เป็นต้น ซึ่ง ผลิตภัณฑ์ทุกตัว จะมีสมาชิกหรือตัวแทนจำหน่าย

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ซึ่งผู้ที่จะเป็นสมาชิกขายผลิตภัณฑ์ใดๆ ก็ตามในธุรกิจเครือข่ายนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะต้องมีการสมัครสมาชิกผ่านการอบรม จากนั้นค่อยทำหน้าที่เป็นผู้ขายได้อย่างเต็มตัว ประเด็นที่เกิดขึ้นคือ ธุรกิจเครือข่ายบางธุรกิจจริงๆ แล้ว เจ้าของ กรรมการ หรือผู้ถือหุ้น ไม่ได้มีเจตนาในการทำธุรกิจเครือข่ายอย่างแท้จริง บางธุรกิจไม่มีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีการวางจำหน่ายด้วยซ้ำ หรือบางธุรกิจก็มีเพียงเล็กน้อย หรือวางขายในช่วงแรกๆ แต่เป้าหมายของกลุ่มเจ้าของธุรกิจดังกล่าวนี้ ต้องการระดมทุนจากการหาสมาชิกหรือผู้ที่มาสมัครเป็นสมาชิก จาก 1 เป็น 2 จาก 2 เป็น 4 ขยายไปเรื่อยๆ เมื่อถึงจุดที่ตั้งเป้าไว้ หรือกอบโกยเงินได้มากที่สุดก็จะหยุดหรือปิดตัวลง เช่น บริษัท ก. ได้เงินเป็น 100 ล้าน จากการสมัครสมาชิกเป็นต้น ส่งผลเสียหายแก่สมาชิกและผู้บริโภค บางรายต้องสูญเสียเงินเป็นหลักแสนและหลักล้าน ซึ่งในทางกฎหมายบทลงโทษแก่บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจดังกล่าวก็ไม่มี ความเข้มงวด บางรายก็ยังลอยนวล หรือบางรายก็เอาผิดได้ไม่สอดคล้องกับความผิดที่ทำ เนื่องจากบางกรณีผู้เสียหายเต็มใจหรือยินดีสมัครสมาชิก ด้วยเหตุเชื่อว่าการดังกล่าวจะทำให้ตนร่ำรวยเป็นเศรษฐี หรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงว่า

กรณีของปัญหาธุรกิจเครือข่ายนั้น เห็นได้ว่าการกระทำความคิดจะมีลักษณะนำสินค้าและบริการมาบังหน้า เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและอวดอ้างสรรพคุณสินค้าจนเกินจริง เพื่อดึงดูดความสนใจและ

ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น ตลอดจนเน้นการหาสมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายเป็นหลัก ไม่เน้นการขายสินค้า ซึ่งกำลังลุกลามไปทั่วโลก สำหรับประเทศไทยพบปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการในผลประโยชน์ตอบแทน เช่น รายได้จำนวนมหาศาล เป็นต้น

2) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจ เนื่องจากบุคคลที่จะทำการหลอกลวงเหยื่อ มักจะมีความน่าเชื่อถือในสังคม และอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนกระบวนการที่ซับซ้อนของรูปแบบต่างๆ เพื่อชักชวนให้มีการเข้าร่วมลงทุน ประกอบธุรกิจเครือข่าย

ปัญหาข้อกฎหมาย

1) ปัญหาควบคุมการประกอบธุรกิจเครือข่าย

หากพิจารณามาตรการควบคุมการประกอบธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 39 พบว่า คำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรง อย่างน้อยต้องมีรายการเกี่ยวกับชื่อของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ภูมิลานาเนาของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ประเภทหรือชนิดของสินค้าหรือบริการและวิธีการขายสินค้าหรือบริการ เป็นต้น

จากหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าว เห็นได้ว่า เนื่องจากการประกอบธุรกิจเครือข่าย เป็นแต่เพียงรูปแบบการประกอบธุรกิจเฉพาะรูปแบบหนึ่ง ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการตามรูปแบบและขั้นตอนทางกฎหมาย โดยเมื่อผู้ประกอบธุรกิจรายใด

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

สนใจในการประกอบธุรกิจ สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิก และดำเนินการขายสินค้าหรือขยายเครือข่ายได้ทันที โดยไม่ต้องมีการทดสอบก่อนขึ้นทะเบียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดพฤติกรรมโน้มหน้าใจบุคคลในรูปแบบต่างๆ เพื่อไปชักชวนประชาชนให้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกับธุรกิจเครือข่าย ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่า มาตรการควบคุมการประกอบธุรกิจขายตรงยังไม่ครอบคลุมและไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ทั้งยังเกิดช่องว่างของกฎหมายที่เป็นต้นเหตุให้ผู้กระทำความผิดใช้ธุรกิจประเภทนี้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดรูปแบบต่างๆ จึงควรกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจเครือข่าย เช่น

(1) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องมีการวางเงินหรือหลักประกันความเสียหาย ในกรณีที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับจรรยาบรรณกลางในการประกอบธุรกิจ

(3) กำหนดรูปแบบและระยะเวลาการคืนสินค้า

(4) กำหนดให้สมัครสมาชิกได้เพียงหนึ่งคนหนึ่งรหัส และกำหนดห้ามไม่ให้มีการขายตัดราคา

2) ปัญหาการกำหนดโทษ

หากพิจารณาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ได้กำหนดมูลฐานความผิด หมายความว่า (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน

และปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน (4) ความผิดเกี่ยวกับการยกยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริต ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน นั้น (5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่า

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น (6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินที่กระทำ โดยอ้างอำนาจ อั้งยี่ หรือช่องโง่ ตามประมวลกฎหมายอาญา (7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร (8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อ การร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา (9) ความผิด เกี่ยวกับการพนัน ตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการ พนันโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือ เข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือ มีวงเงินในการกระทำผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่า ลิบล้านบาทขึ้นไป (10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็น สมาชิกอั้งยี่ ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการมี ส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนด เป็นความผิด (11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจร ตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการ ช่วยจำหน่ายซื้อ รับจำหน่าย หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่ง ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิดอันมีลักษณะ เป็นการค้ำ (12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการ แผลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว ตามประมวล กฎหมายอาญามีลักษณะเป็นการค้ำ (13) ความผิด เกี่ยวกับการค้ำ ตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่ เกี่ยวกับการปลอม หรือการละเมิดทรัพย์สินทาง ปัญญาของสินค้า หรือความผิดตามกฎหมายที่ เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมี ลักษณะเป็นการค้ำ (14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอม เอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทาง

ตามประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นปกติ ฐานะหรือเพื่อการค้ำ (15) ความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์สินการธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ ยึดถือ หรือครอบครองทรัพย์สินการธรรมชาติหรือ กระจบวง การ แสวงหาประโยชน์ จาก ทรัพย์สินการธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมี ลักษณะเป็นการค้ำ (16) ความผิดเกี่ยวกับการ ประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิด อันตรายสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน (17) ความผิดเกี่ยวกับการ หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ตามประมวลกฎหมาย อาญาเฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือ เพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง (18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอา ทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ตาม ประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นปกติฐานะ (19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นโจรสลัด ตาม กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ กระทำอันเป็นโจรสลัด (20) ความผิดเกี่ยวกับการ กระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (21) ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของ อาวุธที่ใช้หรืออาจนำไปใช้ในการรบหรือการสงคราม ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์ (22) ความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่า ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการ ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 (มาตรา 53) (23) ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 (มาตรา 14) (24) ความผิด

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ
สนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. 2556
(มาตรา16) (25) ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรม
ข้ามชาติ พ.ศ. 2556 (มาตรา 22)

นอกจากนั้น ยังได้กำหนดโทษกรณีมีการ
กระทำความผิดฐานฟอกเงินไว้ใน มาตรา 60
กำหนดให้ระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือ
ปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง
ปรับ สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามในส่วนของการ
รายงานและการแสดงตนเมื่อมีการทำธุรกรรม
ทางการเงิน

มาตรา 62 กำหนดให้ระวางโทษปรับไม่เกิน
ห้าแสนบาทและปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาท
ตลอดเวลา ที่ยังฝ่าฝืนอยู่หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้
ถูกต้อง หากเป็นกรณีของการรายงานการทำธุรกรรม
ทางการเงินอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ควรแจ้ง
ต่อเจ้าหน้าที่

มาตรา 63 กำหนดให้ระวางโทษจำคุกไม่เกิน
สองปี หรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท หรือ
ทั้งจำทั้งปรับ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า กฎหมาย
ฟอกเงินมีมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดที่
ค่อนข้างรุนแรง ด้วยการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำและ
อัตราโทษอย่างสูง รวมทั้งกำหนดโทษทั้งจำทั้งปรับไว้
ในคราวเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณามาตรการลงโทษ
ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติชายตรงและ
ตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 พบว่า มาตรการลงโทษที่
ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ส่วนใหญ่จะเป็นเพียง

โทษปรับเท่านั้น เช่น การทำสัญญาระหว่างผู้จำหน่าย
อิสระกับผู้ประกอบธุรกิจชายตรงที่มีรายละเอียด ไม่
ครบถ้วนตามมาตรา 23 กฎหมายกำหนดให้ระวาง
โทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท ทั้งนี้ เป็นไปตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา 50

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายฟอกเงินจะ
กำหนดความผิดมูลฐานไว้หลายความผิด รวมทั้ง
กำหนดมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฟอก
เงินที่ค่อนข้างรุนแรง แต่ก็ยังไม่อาจตีความหมายให้
ความผิดมูลฐานครอบคลุมไปถึงการประกอบธุรกิจ
เครือข่ายได้แต่ประการใด นอกจากนั้น ในความผิดมูล
ฐานตามมาตรา 3 (3) เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน
แม้ว่าจะเป็นมูลฐานที่ใกล้เคียงความผิดเกี่ยวกับธุรกิจ
และน่าจะเอาผิดกับธุรกิจดังกล่าวได้ ก็ไม่อาจนำโทษ
ดังกล่าวมาลงได้ เนื่องจากการฉ้อโกงต้องเกิดจาก
การที่ผู้ถูกหลอกลวงไม่รู้ข้อเท็จจริงของการถูก
หลอกลวงนั้น ซึ่งหากนำมาพิจารณากับการประกอบ
ธุรกิจเครือข่าย ส่วนใหญ่พบว่าจะรู้เท็จจริงและเต็มใจ
เข้ามาประกอบกิจการหรือสมัครสมาชิก เมื่อกรณี
เป็นเช่นนี้ จึงไม่อาจนำมาตราการลงโทษตามกฎหมาย
ฟอกเงินมาใช้กับการประกอบธุรกิจเครือข่ายได้

จากปัญหาดังกล่าว ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้
จึงได้ศึกษาพระราชบัญญัติชายตรงและตลาดแบบ
ตรง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558
เกี่ยวกับปัญหาการกระทำความผิดและบทกำหนด
โทษการประกอบธุรกิจเครือข่าย เพื่อเสนอแนวทางใน
การแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยศึกษากฎหมาย
ต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของประเทศอังกฤษ

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

เครือรัฐออสเตรเลีย สมาพันธ์รัฐลิวอิส และประเทศ
อิตาลีเป็นแนวทาง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการ
การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการ
ฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย กฎหมายของประเทศไทย
และกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอม
มอนลอร์และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอร์

2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการ
บังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
กับธุรกิจเครือข่าย

3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการ
บังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
กับธุรกิจเครือข่าย กฎหมายของประเทศไทย และ
กฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอม
มอนลอร์ และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอร์

4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลัก
กฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของประเทศ
ที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอร์ และประเทศที่ใช้
ระบบกฎหมายซีวิลลอร์ และกฎหมายประเทศไทย ใน
ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้
กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจ
เครือข่าย

5. เพื่อศึกษาเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา
และอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย

สมมติฐานในการศึกษา

เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจ
เครือข่ายตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบ
ตรง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็น
ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ธุรกิจ
ดังกล่าวมีการขยายตัวและมีการกระทำความผิด
เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกรณีการหลอกลวงประชาชนที่
เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากกำหนดให้ความผิด
เกี่ยวกับการทำธุรกิจเครือข่าย เป็นความผิดตาม
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 ย่อมทำให้อาชญากรรม
เกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายลดลง เนื่องจากเกรงกลัวโทษ
หากประกอบอาชญากรรมดังกล่าว นอกจากนั้น ยัง
ทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด
เกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษา
ถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายในปัญหาเรื่อง การบังคับใช้
กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเกี่ยวกับ
กรณีธุรกิจเครือข่าย ซึ่งกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่
เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบ
ตรง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา
กฎหมายของประเทศอังกฤษ เครือรัฐออสเตรเลีย
ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน

สรุปผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย ผู้วิจัยขอสรุปปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย มีประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการขายสินค้าในธุรกิจเครือข่าย ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารซื้อขายสินค้าตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จากการศึกษาพบว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวในมาตรา 30 มาตรา 31 และมาตรา 32 ได้กำหนดให้ผู้ขายหรือสมาชิกในธุรกิจเครือข่าย หากมีการซื้อขายสินค้าทุกๆ ครั้ง จะต้องมีการออกเอกสารการซื้อ ซึ่งเอกสารดังกล่าวจะต้องระบุรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดไว้หากไม่เป็นไปตามรายละเอียดดังกล่าว ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคลินค้าดังกล่าวมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหรือไม่รับสินค้านั้นได้อย่างไรก็ตาม ปัญหาไม่ได้อยู่ที่รายละเอียดของการทำเอกสารการซื้อ แต่อยู่ที่ข้อเท็จจริงของการได้มาซึ่งรายละเอียดของเอกสารการซื้อดังกล่าว กล่าวคือ เหตุใดการซื้อสินค้าในธุรกิจเครือข่ายนั้น ผู้ขายหรือสมาชิกสามารถขายสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ธุรกิจดังกล่าวมีข่าวโด่งดังและมีการฉ้อโกงกันเกิดขึ้นอย่างบ่อยครั้ง และไม่เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในเอกสารการซื้อ ซึ่งที่มีกฎหมายกำหนดให้เอาผิดแก่ผู้กระทำความผิดได้ นอกจากนั้นในทางปฏิบัติยังพบว่าบุคคลดังกล่าวยังไม่ได้รับโทษ ผู้เสียหายไม่ได้รับ

การเยียวยาความเสียหาย และเกิดความเสียหายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยที่ส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวไม่หมดไปจากประเทศไทย ทั้งที่มีกฎหมายเอาผิดแก่ผู้ประกอบการธุรกิจเครือข่าย ดังนี้ (1) ราคาของสินค้า (2) การจัดทำหน่วยในธุรกิจเครือข่าย (3) การตลาดนโยบายของธุรกิจเครือข่าย (4) ตรายของสินค้า

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการเลิกสัญญาตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เห็นได้ว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวตาม มาตรา 34 มาตรา 35 และมาตรา 36 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลิกสัญญาที่เกิดจากเอกสารการซื้อขาดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้บริโภค หากเกิดกรณีเอกสารการซื้อขาดไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้บริโภคหรือซื้อสินค้านั้นก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวจะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคไว้ โดยให้ผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญา แต่ในทางปฏิบัติพบว่า ส่วนใหญ่แล้วลูกค้าหรือผู้บริโภคมักจะจ่ายค่ามัดจำไปแล้วและเมื่อเกิดการผิดสัญญามักจะเกิดขึ้นหลังจากธุรกิจเครือข่ายนั้นอยู่ในภาวะกำลังปิดกิจการหรือภาวะทางด้านการเงินขาดคล่อง ส่งผลให้บางกรณีไม่สามารถเรียกค่าเสียหายหรือเงินคืนได้ หรือการที่จะเรียกคืนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

2. ปัญหาการหาสมาชิกในธุรกิจเครือข่าย ตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จากการศึกษาพบว่า แนวทางการดำเนินธุรกิจเครือข่ายนั้น หลักๆ มี 2 กรณี คือ (1) ขายสินค้า และ (2) ชักชวนคนมาสมัครเป็นสมาชิก หรือในภาษาผู้ที่ทำ

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ธุรกิจขายตรงจะเรียกว่า สร้างองค์กร (Organization) หรือสร้างทีมงาน (Team)ซึ่งมีรายละเอียดปัญหาดังนี้ ปัญหาการดำเนินกิจการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนของตนที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียนจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 21 ได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจเครือข่ายต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามแผนการจ่ายผลตอบแทนของตนที่ได้ยื่นต่อนายทะเบียนกล่าวคือต้องไม่กำหนดให้ผู้ขายหรือตัวแทนของตนที่ไม่ใช่ลูกจ้างได้รับผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักจากการรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการประกอบธุรกิจขายตรงส่วนผลตอบแทนที่เป็นรายได้หลักของผู้ขายหรือตัวแทนที่ไม่ใช่ลูกจ้างให้ขึ้นอยู่กับการขายสินค้าแก่ผู้บริโภครวมถึงการซื้อเพื่อการใช้หรือบริโภคเอง นอกจากนี้ผู้ประกอบการธุรกิจเครือข่ายต้องไม่บังคับให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้าไม่ชักจูงให้ผู้จำหน่ายอิสระซื้อสินค้าในปริมาณมากเกินไปอย่างไม่สมเหตุผล และการคิดคำนวณการจ่ายผลตอบแทนที่ตรงต่อความเป็นจริงหรือเป็นไปได้จริงและอย่างเปิดเผยชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ หากพิจารณาข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติพบว่า ผู้ประกอบธุรกิจเครือข่ายจะให้ผลตอบแทนแก่ผู้ขายหรือตัวแทนของตนจากการหาสมาชิกมาเพิ่มเติม เนื่องจากส่วนใหญ่แล้ว ธุรกิจเครือข่ายที่มีในประเทศไทย ซึ่งมีหลายประเภท เช่น บริษัทที่ขายอาหารเสริมลดน้ำหนัก ครีม เครื่องสำอาง เป็นต้น แม้ว่าธุรกิจหรือกิจการเหล่านั้น จะได้จดทะเบียนในรูปแบบของบริษัทที่มีเป้าหมายเพื่อขายสินค้าดังที่ได้ยกตัวอย่างมา

ข้างต้น แต่การดำเนินการที่แท้จริง การขายสินค้าก็ไม่ใช่เป้าหมายหลักเท่าใดนัก ยกตัวอย่างเช่น บริษัทขายตรง ก. ให้ผู้ขายหรือตัวแทนของตนไปขายอาหารเสริมลดความอ้วน แต่ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ขายดังกล่าวจะไปพูดโน้มน้าวให้ผู้บริโภคสมัครสมาชิกกับตนก่อน ส่วนจะซื้อสินค้าหรือไม่ค่อยตกลงกันอีกที และการสมัครสมาชิกจะอ้างเหตุผลหรือประโยชน์ โฆษณาชวนเชื่อ ทำให้ผู้บริโภคสมัครสมาชิก ฯลฯ ซึ่งในประเด็นนี้ เห็นได้ว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะสมัครสมาชิกเอง ซึ่งเกิดจากความเชื่อ เชื่อมั่นในตัวบริษัท เนื่องจากการที่บริษัทดังกล่าวได้มีจดทะเบียนตามกฎหมาย หรือเชื่อว่าจะได้ประโยชน์ในภายภาคหน้าจากคนขาย ฯลฯ จึงส่งผลให้แม้ว่าพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จะกำหนดความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เข้าข่ายตามมาตรา 21 ไว้ก็ตาม ก็ทำให้หน้าตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างแท้จริงไม่ เนื่องจากส่วนใหญ่แล้ว การกระทำความผิดมักเกิดจากความสนใจเอง

3. การคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545จากการศึกษาพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะกำหนดความคุ้มครองผู้บริโภคไว้แล้วในระดับหนึ่งแต่ผู้บริโภคก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองหรือได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควรเช่น ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการขอจดทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงให้ชัดเจน ยังไม่มีเรื่องความรับผิดชอบในกรณีที่ผู้จำหน่ายอิสระก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคการเยียวยา

“ความรู้อีกรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ผู้บริโภคในกรณีที่ได้รับความสะดวกอันเกิดจากที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้รวมทั้งยังขาดกระบวนการตรวจสอบการประกอบธุรกิจที่เข้มงวดซึ่งมีรายละเอียดของปัญหาดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับการขอจดทะเบียนประกอบธุรกิจจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการขอจดทะเบียนประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงให้ชัดเจนโดยกำหนดแต่เพียงให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงหรือผู้ประกอบธุรกิจตลาดแบบตรงต้องมายื่นคำขอจดทะเบียนการประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงต่อนายทะเบียนก่อนจึงจะประกอบธุรกิจได้ (มาตรา 20 มาตรา 27 มาตรา 38)แต่มิได้กำหนดคุณสมบัติและคุณลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะประกอบธุรกิจขายตรงหรือตลาดแบบตรงจึงทำให้ที่ผ่านมาผู้ประกอบการทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจนี้ได้อย่างง่ายดายซึ่งข้อดีก็คือเป็นการเปิดกว้างแก่ผู้ที่สนใจในการประกอบธุรกิจแม้มีทุนทรัพย์น้อยก็สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจนี้ได้โดยไม่จำกัดแต่ข้อเสียก็คือกลายเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็กเมื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคแล้วอาจไม่สามารถเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายได้ทั้งหมดหรือเมื่อไม่มีการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเข้ามาประกอบธุรกิจนี้จึงอาจทำให้ได้ผู้ประกอบธุรกิจที่ไม่มีคุณภาพที่เข้ามาประกอบธุรกิจหลอกลวงเอาเงินของประชาชนหรือขายสินค้าที่ไม่มีคุณภาพซึ่งในกฎหมายบางประเทศจะกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจขายตรงต้องเป็นบริษัทเท่านั้น

3.2 ปัญหาการเยียวยาผู้บริโภคในกรณีที่ได้รับความสะดวกอันเกิดจากการที่ผู้ประกอบการขายตรงไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจไว้ให้ชัดเจนและรัดกุมครั้นเมื่อเกิดความเสียหายกับผู้บริโภคจึงไม่สามารถเยียวยาเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่ได้รับความสะดวกได้อย่างเต็มที่โดยพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 กำหนดแต่เพียงในกรณีที่ผู้บริโภคใช้สิทธิเลิกสัญญาภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้รับสินค้าหรือบริการและคืนสินค้าตามมาตรา 33 และมาตรา 34 ให้ผู้ประกอบการคืนเงินค่าสินค้าหรือบริการนั้นตามมาตรา 36 หากผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 36 ก็กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจชำระเบี้ยปรับตามอัตราที่คณะกรรมการขายตรงและตลาดแบบตรงประกาศกำหนดแก่ผู้บริโภคแต่ไม่ได้กำหนดเรื่องการเยียวยาให้แก่ผู้บริโภคในกรณีที่เกิดขึ้น 7 วัน

3.3 ปัญหากระบวนการตรวจสอบการประกอบธุรกิจจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ยังขาดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการประกอบธุรกิจเพื่อให้นายทะเบียนได้ทราบความเป็นไปในการประกอบธุรกิจและเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคหากมีกรณีที่ต้องการติดต่อกับผู้ประกอบธุรกิจ เช่น การไม่แจ้งให้นายทะเบียนทราบเมื่อมีการย้ายสำนักงานและการไม่ส่งรายงานเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจต่อนายทะเบียน รวมทั้งยังขาดหลักเกณฑ์การโอนกิจการ

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

และการเลิกประกอบธุรกิจ ซึ่งที่ผ่านมาเมื่อมีการโอนหรือเลิกกิจการผู้ประกอบการมักจะเลิกบริษัทหรือปิดกิจการไปโดยไม่แจ้งให้นายทะเบียนทราบทำให้ไม่สามารถตรวจสอบบัญชีและบางครั้งมีกรณีที่ผู้ประกอบการก็ยังไม่ได้ดำเนินการตามที่ตนเองมีความผูกพันต่อผู้บริโภค เช่น สินค้าที่ผู้บริโภคซื้อไปยังอยู่ในระยะเวลาประกัน ซึ่งผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ต้องซ่อมแซมหรือให้บริการอื่นใดเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการนั้นหรืออยู่ระหว่างขั้นตอนการรับคืนสินค้าและเงินค่าสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 33 มาตรา 34 และมาตรา 36 เป็นต้น

4. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเกี่ยวกับกรณีธุรกิจเครือข่ายเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศจากการศึกษาพบว่า ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ถ้าการกระทำมีความผิด ตาม มาตรา 341 ได้กระทำได้ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชนหรือด้วยการปกปิด ความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรกต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในมาตรา 342 อนุมาตราหนึ่งอนุมาตราใด ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปีและปรับตั้งแต่ หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าการกระทำความผิดที่จะเข้ากรณีเป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้

1) การที่จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนหรือไม่นั้น ไม่ได้ถือเอาจำนวนผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงว่ามีมากน้อย แต่ถือเอาเจตนาแสดงข้อความ เป็นเท็จต่อประชาชนเป็นสำคัญโดยจะพิจารณาจากวิธีการในการหลอกลวง จำนวนผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงประกอบ โดยต้องเป็นการหลอกลวงบุคคลต่างๆ ตามวาระและสถานที่โดยไม่จำกัดบุคคลแม้แสดงต่อผู้เสียหายบางคน แต่ทำให้ประชาชนทั่วไปหลงเชื่อตามคำหลอกลวง แล้วได้ไปจากทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวง ก็เป็นการฉ้อโกงประชาชนแล้ว

2) ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนไม่จำเป็นที่จะต้องกระทำต่อผู้เสียหายแต่ละคนด้วยตัวเองตั้งแต่ต้นทุกครั้ง เพียงแต่หลอกลวงประชาชนเป็นครั้งคราวๆ ไปก็เป็นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนได้ เพียงแต่จำเลยต้องแสดงข้อความข้อสำคัญที่หลอกลวงให้ผู้เสียหายโดยทั่วไปหลงเชื่อเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว ความผิดสำเร็จอยู่ที่การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ตนหรือบุคคลอื่นได้เงินไปจากประชาชนถูกหลอกลวง เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว

3) การหลอกลวงผู้เสียหาย แล้วได้เงินจากผู้เสียหายไป เป็นความผิดหลายกรรมตามจำนวนผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงจนผู้เสียหายแต่ละรายมามอบเงินให้อันเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน การกระทำความผิดกล่าวหาใช่เป็นการกระทำความผิดเดียวไม่

4) จะเป็นการผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะการกระทำที่มีเจตนามุ่งกระทำเพื่อให้เกิดผลต่อผู้เสียหายหรือประชาชนเพียง

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง ไม่ได้พิจารณาจากจำนวนผู้เสียหายหรือประชาชนที่ถูกหลอกลวงแต่ละคนเพียงอย่างเดียว

5) การพิจารณาจำนวนคนที่ถูกหลอกลวงไม่ได้ดูเพียงจำนวนคนที่มาแจ้งความร้องทุกข์เท่านั้น อาจพิจารณาจากหลักฐานอื่นเช่นหลักฐานที่ผู้เสียหายอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้มาแจ้งความร้องทุกข์เพราะสามารถตกลงกันได้ จึงมีเพียงบันทึกตกลงชดใช้ค่าเสียหาย หลักฐานเหล่านี้จะแสดงให้เห็นถึงพฤติการณ์ในการหลอกลวง และจำนวนผู้เสียหายที่ถูกหลอกลวงนำมาประกอบจำนวนผู้เสียหายที่มาแจ้งความร้องทุกข์ว่ามีจำนวนผู้ถูกหลอกลวงจำนวนเท่าใดและถูกหลอกโดยวิธีใด

6) ลักษณะการชักชวนที่จะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงนั้นต้องเป็นการชักชวนประชาชนโดยทั่วไป มิได้เจาะจงชักชวนคนใดเป็นพิเศษ หากผู้ใดปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวได้ก็สามารถสมัครไปทำงานได้ ขึ้นอยู่กับข้อที่ว่า จะจ่ายเงินให้ตามเงื่อนไขที่แจ้งไปหรือไม่เป็นสำคัญ การหลอกลวงดังกล่าวจึงเป็นการหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อแม้ไม่ได้ประกาศหรือแจ้งให้ผู้หลอกลวงแต่ละคนไปชักชวนต่อ แต่ลักษณะการชักชวนอย่างเดียวกันโดยผู้ถูกชักชวนยอมบอกต่อกันได้ การกระทำจึงเป็นการฉ้อโกงประชาชน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว หากนำมาพิจารณาประกอบกับธุรกิจเครือข่ายแล้วพบว่า ธุรกิจเครือข่ายดังที่กล่าวมาในประเด็นที่ 1, 2 และ 3 พบว่า การขายสินค้าและการหาสมาชิกส่วนใหญ่แล้ว หากพิจารณากันนออย่างแท้จริง ในประเด็นเกี่ยวกับการสมัครสมาชิกนั้นพบว่า โดยปกติการสมัครสมาชิกในธุรกิจ

เครือข่ายในปัจจุบันมีวิธีการที่หลากหลาย แต่ที่พบบ่อยที่สุดจะเป็นการชักชวนคนรู้จักให้เข้ามาในวงการธุรกิจเครือข่าย โดยเริ่มแรกเกิดจากการชักชวนให้มาฟังอบรม ซึ่งการอบรมนั้น ส่วนใหญ่จะมีวิทยากรหรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจเครือข่ายนั้นมาแล้ว หรือแชร์ประสบการณ์เกี่ยวกับการมาเป็นสมาชิกให้ผู้ที่สนใจฟัง ซึ่งการเล่าประสบการณ์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการพูดโน้มน้าวว่าทำธุรกิจดังกล่าวแล้วจะรวย ไม่ต้องทำงานหนัก เพียงแค่หาสมาชิกเพิ่มเติมเรื่อย คุณก็จะเป็นเจ้าของกิจการได้อย่างได้ง่ายดาย ซึ่งคนส่วนใหญ่หรือผู้ที่เข้าใจมักก็จะเกิดแรงจูงใจและความเชื่อในการอยากทำธุรกิจ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่สบายไม่ต้องทำงานหนัก เพียงแค่หาสมาชิกเพิ่มเติมเรื่อยๆ หลังจากนั้น เมื่อบุคคลดังกล่าวสนใจ และได้สมาชิกแล้ว ก็จะมีการอบรมเรื่อยๆ เพื่อโน้มน้าวให้เกิดการลงทุน หรือหาผู้มาลงทุน เช่น การซื้อหุ้น โดยโน้มน้าวในลักษณะที่ว่า เราจะเติบโตไปด้วยกัน หรือรวยไปด้วยกัน ซึ่งสมาชิคนั้น เมื่อได้เข้าไปในวงการธุรกิจเครือข่าย มักเกิดแนวคิดว่ายากจะรวย แต่ไม่อยากทำงานหนัก อยากเป็นหัวหน้า แต่ไม่อยากเริ่มต้นจากการเป็นลูกน้องเรียนรู้งานก่อน ในละปีๆ จึงมีผู้สนใจในธุรกิจดังกล่าว และมีการสมัครสมาชิกอย่างต่อเนื่อง บางคนถึงขั้นลงทุนซื้อหุ้นในบริษัทนั้นเป็นหลายสิบล้าน เพื่อที่ตนจะได้รวยไวๆ ผลลัพธ์ออกมาคือ เมื่อธุรกิจเครือข่ายดังกล่าวได้เงินทุนหรือไม่เงินจำนวนมากพอแล้ว มักจะมีการปิดตัวลง โดยอ้างเหตุผลต่างๆ เช่น ธุรกิจประสบปัญหาขาดทุน จึงต้องปิดกิจการ หรือผู้บริหารลาออก ไปทำธุรกิจอื่น ฯลฯ ประเด็นว่า หากจะมาร้องเรียนเพื่อขอทุนคืน หรือ

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ค่าเสียหายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการนำเงินจ่ายก่อน เพื่อให้ได้สินค้า หรือการสมัครสมาชิก หรือลงทุน หรือลงทุนใดๆ ในธุรกิจเครือข่ายนั้น ด้วยการใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เอาผิดแก่ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการธุรกิจ เครือข่ายได้หรือไม่

ในประเด็นดังกล่าว หากพิจารณากฎหมาย ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพบว่า กฎหมาย ดังกล่าวเน้นในเรื่องของการฉ้อโกง ซึ่งหากพิจารณา ข้อเท็จจริงพบว่า ในเรื่องของการสมัครสมาชิก ผู้ ประกอบธุรกิจเครือข่ายเพียงแต่โน้มน้าวให้คนที่สนใจ มาสมัครสมาชิก และจัดอบรมไม่เก็บเงินใดๆ เพื่อให้ คนที่สนใจมาฟัง ซึ่งผู้สนใจส่วนใหญ่มักจะรู้ข้อเท็จจริง หรือบางรายรู้ความจริงอยู่แล้วว่าธุรกิจลักษณะแบบนี้ มักไม่เป็นอย่างที่โฆษณาชวนเชื่อ แต่เนื่องจากตนเกิด ความโลภ หรืออยากเลี้ยง คิดว่าน่าจะมีความเป็นไปได้ จึงเป็นที่มาของคำว่า รู้ข้อเท็จจริง แต่ยังไม่สมัครใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในธุรกิจเครือข่าย ประเด็นว่า บุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ และสามารถ เอาผิดผู้ประกอบการธุรกิจเครือข่ายในลักษณะ ดังกล่าวตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินได้หรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้ เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า ด้วยสมาชิกสมัครใจสมัครสมาชิกเอง ไม่ได้ถูก หลอกลวง และบางรายรู้ความจริงอยู่แล้วว่าธุรกิจมีความเสี่ยง ก็ยังสมัครใจเอง นอกจากนั้น ผู้ประกอบ ธุรกิจก็ไม่ได้ปกปิดข้อความจริงใดๆ มีเพียงแต่การ โฆษณาชวนเชื่อว่าการทำธุรกิจนี้แล้วรวย ดังนั้น ในกรณีนี้ จึงพบว่าในกรณีนี้กฎหมายป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินไม่สามารถเอาผิดแก่ผู้ประกอบการ

เครือข่ายได้ ซึ่งส่งผลเสียหายแก่ประเทศชาติเป็น อย่างมาก เนื่องจากมีธุรกิจประเภทดังกล่าวเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ ประชาชน ในแต่ละปีๆ มีการสูญเงินให้กับธุรกิจ ดังกล่าวปีละหลายสิบล้าน

ในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ เห็นได้ ว่า ประเทศดังกล่าวได้มีความเข้มงวดในเรื่องของการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเป็นอย่างมาก ดังที่ ได้ปรากฏกฎหมายออกมาหลายๆ ฉบับ เพื่อป้องกัน เรื่องที่กระทำเกี่ยวกับการฟอกเงิน ซึ่งในเรื่องของธุรกิจ เครือข่ายนั้น หากพิจารณาหลักเกณฑ์การฉ้อโกงตาม กฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษแล้วพบว่า กฎหมาย ดังกล่าวได้กำหนดให้การกระทำใดที่มีลักษณะเป็นการ หลอกลวง แสดงข้อความอันเป็นเท็จ เป็นความผิดฐาน ฉ้อโกงแล้ว และกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็น ความผิดที่ยอมความไม่ได้ อันถือว่าการผิดในเรื่องนั้น เป็นอาชญากรรมสูง ดังนั้น เพียงแต่ผู้ประกอบการมี เจตนาในการหลอกลวงให้มีการสมัครสมาชิก การ กระทำดังกล่าวก็ถือว่าการกระทำความผิดที่เข้า ข่ายฉ้อโกงตามกฎหมายอาญาแล้ว

นอกจากนั้น ประเทศอังกฤษได้มี Money Laundering Regulation 1993 ซึ่งเป็นระเบียบว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้กำหนดให้ สถาบันการเงินเกือบทั้งหมดและบุคคลอื่นตาม กฎหมายกำหนดต้องมีการจัดตั้งระบบเพื่อต่อต้าน การฟอกเงินและหากมีการฝ่าฝืนระเบียบดังกล่าวถือ ว่าเป็นความผิดทางอาญาไม่ว่าจะมีการฟอกเงินจริง ในสถาบันการเงินนั้นหรือไม่ก็ตาม ส่งผลให้ผู้ประกอบ ธุรกิจใดก็ตาม หากเข้าข่ายได้เงินมาโดยไม่ชอบ หรือมี

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

รายได้มากผิดปกติ ย่อมเข้าข่ายที่จะใช้ระเบียบดังกล่าวในการตรวจสอบเส้นทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวได้ เนื่องจากระเบียบดังกล่าวให้อำนาจและหน้าที่ของสถาบันการเงินในการต่อต้านการฟอกเงินที่สถาบันการเงินและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดมีหน้าที่ 5 ประการ ได้แก่

- 1) จัดให้มีการควบคุมในการติดต่อและการสื่อสารตามสมควรเพื่อป้องกันหรือยับยั้งการฟอกเงิน
- 2) การตรวจสอบธุรกรรมซึ่งอาจเป็นการฟอกเงิน
- 3) การเก็บรักษาข้อมูลที่เป็นการบ่งชี้ตัวตนของลูกค้า
- 4) การรายงานเกี่ยวกับตัวตนของลูกค้าหรือความสงสัยว่าอาจจะมีการฟอกเงินและ
- 5) การให้ความรู้และการฝึกฝนอบรมพนักงานเกี่ยวกับการต่อต้านการฟอกเงิน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทย เป็นกฎหมายที่มีความเข้มงวดมากในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจฟอกเงิน เพราะนอกจากจะมีกฎหมายที่เข้มงวด ยังมีกฎหมายระเบียบที่เปิดให้สถาบันการเงินมีอำนาจในการตรวจสอบช่องทางทางการเงินที่เกิดจากการกระทำโดยมิชอบได้อีกด้วย

เครือข่ายรัฐออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเหมือนดังเช่นประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ดังจะเห็นได้จาก เครือรัฐออสเตรเลีย มีกฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988-CTR Act ซึ่งเป็น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่เนื่องจากมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายและการดำเนินการของหน่วยงานกลางในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้มีการพัฒนากฎหมายซึ่งกฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988 ได้ปรับปรุงแก้ไขและเปลี่ยนชื่อเป็น Financial Transaction Reports Act 1988-FTR Act กฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988 ได้กำหนดให้มีหน่วยงาน Cash Transaction Report Agency (CTRA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือการสืบสวนสอบสวนผู้หลบเลี่ยงภาษีและผู้กระทำความผิดซึ่งนำเงินรายได้จากอาชญากรรมเข้าสู่ระบบการเงิน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการติดตามแหล่งที่มาของรายได้จากอาชญากรรมและการให้รายงานการโอนเงินสด อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม CTR Act โดยขยายให้การรายงานรวมถึงคำสั่งให้โอนเงินระหว่างประเทศ (International Funds Transfer Instruction - IFTI) ทั้งนี้ โดยกำหนดว่าเป็นคำสั่งเพื่อการโอนเงินเข้าสู่หรือออกจากเครือข่ายรัฐออสเตรเลีย โดยทางไฟฟ้าหรือทางโทรเลข ซึ่งการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน CTRA เช่นนี้ เป็นผลให้มีการเปลี่ยนชื่อของ CTRA ใหม่โดยกลายมาเป็น Austrac ในที่สุดส่งผลให้หากมีคดีหรือประเด็นที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการฟอกเงิน กฎหมายฉบับดังกล่าวจะสามารถเอาผิดแก่บุคคลหรือผู้ประกอบการธุรกิจที่เข้าข่ายฟอกเงินได้ โดยอาศัยการหาข้อมูลจากช่องทางทางการเงินหรือผ่านสถาบันการเงินได้

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ประเด็นว่า กรณีของธุรกิจเครือข่าย ถือว่าเป็นการกระทำที่เข้าข่ายการฟอกเงินตามกฎหมายของเครื่องรัฐออกสเตอร์เลียหรือไม่ เห็นได้ว่า ธุรกิจเครือข่ายถือเป็นหนึ่งในธุรกิจที่เข้าข่ายการฟอกเงินตามที่กฎหมายของเครื่องรัฐออกสเตอร์เลียได้กำหนดไว้ เนื่องจากธุรกิจดังกล่าว ระบบการเงินมีการหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา และในวงเงินที่สูง นอกจากนี้ การประกอบธุรกิจดังกล่าว ยังเป็นการชวนเชื่อ ให้มาลงทุน เช่น ลงหุ้น ทำให้บุคคลหลายคนหลงเชื่อและนำเงินมาลงทุนในจำนวนที่สูง เพื่อหวังว่าจะได้กำไรในภายภาคหน้า จึงเข้าข่ายการถูกหลอกหลวง เนื่องจากเชื่อในคำโฆษณาชวนเชื่อ ฉะนั้น ประเด็นว่า เพียงใดถึงเข้าข่ายที่กฎหมายฟอกเงินฉบับดังกล่าวกำหนดไว้ เห็นได้ว่า กรณีนี้ หากธุรกิจดังกล่าวเข้าข่ายหลอกหลวง และมีการผิดปกติไม่รายงานข้อมูลทางการเงิน ก็เข้าข่ายความผิดดังกล่าวแล้ว

5. ปัญหาการนำความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้บังคับกับธุรกิจเครือข่ายหากพิจารณาจากความผิดฐานมูลฐาน 25 มูลฐานความผิดนี้ จะเห็นได้ว่า การกำหนดความผิดฐานของประเทศไทยนั้น เป็นการกำหนดความผิดอาญาที่จะเป็นความมูลฐานไว้อย่างชัดเจน โดยการระบุประเภทหรือความผิดฐานไว้ และความผิดมูลฐานทั้ง 25 มูลฐานนั้น ส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินเป็นการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติอย่างมหาดศาล รัฐจึงจำเป็นต้องดำเนินการป้องกันและปราบปราม และในประการสำคัญถือว่าความผิดมูล

ฐานนั้นเปรียบเสมือนสะพานการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตกับธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า หากรัฐกำหนดความผิดมูลฐานให้มีจำนวนที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบันที่เป็นอยู่จะเท่ากับว่าเป็นการขยายอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายกับการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่าย โดยการใช้วิธีการระดมเงินด้วยการสมัครสมาชิกหรือวิธีอื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและมีความเป็นไปได้แน่นอนว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะนำเงินที่ได้มาการกระทำเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อนำมาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมต่อไป อันจะสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติไม่มีวันสิ้นสุด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเพิ่มความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายให้เป็นการเพิ่มความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันมีการบันทึกความตกลงร่วมกันในการสนับสนุนการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติชายตรงและตลาดชายตรง พ.ศ. 2545 ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2550 ซึ่งกำหนดบทบาทในการสนับสนุนความร่วมมือของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่า

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

ด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยชายตรงและตลาดชายตรงในการตรวจ ค้น ยึด อายัดหรือดำเนินการต่างๆ แต่ต้องเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติชายตรงและตลาดชายตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 และจะต้องเป็นกรณีที่มีความผิดนั้นเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ครอบคลุมความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ด้วย สำนักงาน ปปง. จึงจะสนับสนุนความร่วมมือการปฏิบัติงานตามบันทึกข้อตกลง ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวจากการที่ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายตามมาตรา 19 นั้น ไม่ใช่ความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงาน ปปง. จึงไม่อาจเข้ามาดำเนินการใดๆ ได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับความผิดธุรกิจเครือข่าย โดยกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพราะเป็นความผิดที่มีลักษณะเช่นเดียวกับการฉ้อโกงประชาชน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำความผิดนั้น ใกล้เคียงกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องจำนวนผู้ทำความผิด จำนวนผู้เสียหาย มูลค่าความเสียหาย และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ซึ่งในประเด็นนี้ หากเปรียบเทียบกฎหมายที่ใช้ระบบซีวิลลอว์นั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศที่ได้นำมาศึกษา โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐประชาชนจีน ทั้งสองประเทศต่างกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายเป็นมูลฐานความผิดตามกฎหมายป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งกฎหมายของทั้งสองประเทศดังกล่าวนี้มีรายละเอียดดังนี้

จากการศึกษาพบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมาย The Penal Code Japan 1907 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายมีลักษณะเป็นความผิดตามมูลฐานความผิดฐานฉ้อโกง และสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่าย เป็นความผิดมูลฐานความผิดฉ้อโกงตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินไว้ โดยกำหนดว่าความผิดดังกล่าวต้องมีลักษณะตามกฎหมายอาญา Criminal Law of the People's Republic of China จากหลักเกณฑ์ของกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวส่งผลให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย การที่ประเทศไทยได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายเป็นความผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดและการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพื่อจัดการกับเงินที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลให้เป็นการทำลายแรงจูงใจและโอกาสของอาชญากรไม่ให้ประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่ออาชญากรขาดเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำไปใช้ประกอบอาชญากรรมแล้ว หรือขาดเงินทุนที่จะนำมาบริหารธุรกิจเครือข่าย ย่อมส่งผลให้อาชญากรรมลดลง นอกจากนั้น จะทำให้การดำเนินคดีกับการ

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

กระทำคามผิดดังกล่าวสะดวกและรวดเร็วขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้ใช้มาตรการในทางแพ่งดำเนินกับทรัพย์สิน จึงเป็นการกำหนดการการพิสูจน์การได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินไปยังผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ซึ่งต่างจากการพิสูจน์ความผิดในทางอาญาที่กำหนดการการพิสูจน์เป็นของโจทก์เท่านั้น อันส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เพราะเมื่ออาชญากรขาดเงินทุนหมุนเวียนที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชญากรรมอื่นๆ ต่อไปและขาดเงินที่จะนำมาใช้ในการบริหารองค์กร ย่อมส่งผลให้การกระทำคามผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายลดน้อยลงไป

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่าย พบว่าการกระทำคามผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายตามพระราชบัญญัติชายตรงและตลาดแบบตรง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ธุรกิจดังกล่าวมีการขยายตัวและมีการกระทำคามผิดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกรณีการหลอกลวงประชาชนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไข มีดังต่อไปนี้

1) กำหนดมาตรการทางกฎหมายให้สามารถดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับธุรกิจเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยบัญญัติให้การประกอบธุรกิจเครือข่ายที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวงบุคคลในการสมัครเป็นสมาชิกในการร่วมลงทุนในธุรกิจเครือข่ายดังกล่าว ให้ถือเป็นมูลฐานความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2) ควรมีหน่วยงานรับร้องทุกข์และคอยช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับคามเสียหายจากการกระทำคามผิดเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายโดยตรง โดยเฉพาะรวบรวมข้อมูล แจ้งข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำ และส่งข้อมูลที่ได้รับแจ้งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านนี้ เพื่อช่วยดำเนินการและประสานงานต่อไป

3) ควรมีหน่วยงานควบคุมการประกอบธุรกิจเครือข่าย และควรเป็นหน่วยงานจากภาครัฐ เพื่อควบคุมตรวจสอบจะริยะธรรม และตรวจสอบมาตรฐานการประกอบธุรกิจเครือข่าย ก่อนมีการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจโดยเฉพาะประเด็นเรื่องการจัดอบรมเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจเครือข่าย นักธุรกิจชายตรงหรือผู้ขายตรง ตลอดจนแผนในการดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจเครือข่ายนอกจากนั้น หน่วยงานดังกล่าวควรเข้ามาดูแลในเรื่องของการหาสมาชิก การขายสินค้าของนักธุรกิจชายตรงหรือผู้ขายตรง

4) ให้คณะกรรมการชายตรงและตลาดแบบตรงมีอำนาจในการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจชายตรง

“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึง เห็นควรให้มีการปรับแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และเสนอให้ มีหน่วยงานโดยเฉพาะที่เข้ามาควบคุมดูแลเกี่ยวกับ ปัญหาธุรกิจเครือข่าย เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ผู้ประกอบธุรกิจ ไม่ให้ ถูกหลอก หรือฉ้อโกง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ เนื่องจาก หากรัฐหรือหน่วยงานภาครัฐพยายามแก้ปัญหาเรื่อง ธุรกิจเครือข่ายอย่างจริงจัง ย่อมส่งผลให้อาชญากรรม ข้ามชาติลดลง ประเทศชาติมีการพัฒนาและ เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโต

เอกสารอ้างอิง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

กมล ชูทรัพย์ และมงคล ไชยรัตน์. (2515). *การขาย*. พระนคร: วัชรินทร์การพิมพ์.

วาทีน คำทรงศรี. (2539). *การขาย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

กิตติพงศ์ พัฒนพงศ์. (2539). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานอาชีพขายตรง: ศึกษากรณีบริษัท*

ไดเร็คเซลล์ อินเทอร์เน็ตชั้นแนล (ประเทศไทย) จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาสังคม

วิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

William M. Pride and O.C. Ferrell. (1991). *Marketing Concept and Stratigies* (7thed). Boston: Houghton Mifflin Company.

Earl W. Kinter. (1987). *A Priner on the Law of Deceptive Practide* (2nded). New York: Macmillan Publishing Co., Inc.